

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND:

"ETTER VALGET"

INNLEDNING I ARBEIDERPARTIETS LANDSSTYRE, ONSDAG 18.9 1991

Kjære partifeller!

1 Et dårlig valgresultat

Med den samfunnsdebatten - og det valgresultatet, som nå ligger bak oss, har vi funnet det riktig å samle landsstyret til dette møtet. Det er viktig at vi utveksler erfaringer og analyserer for å lære mest mulig av det valget og den valgkampen vi har bak oss. Samtidig må vi tenke framover, på de to årene som er igjen til Stortingsvalget - det valget da Arbeiderpartiet skal komme sterkt tilbake i alle deler av landet.

Å vurdere et valgresultat er ingen enkel oppgave. Vi trenger inntrykk og observasjoner hver enkelt av oss har med oss fra møter med velgerne i by og bygd. I tillegg må vi se på de konklusjoner valgforskerne trekker etter kommune-og fylkestingsvalget.

Selv om valgresultatet totalt sett helt klart er dårlig for Arbeiderpartiet, har jeg innledningsvis lyst til å minne om at det også er lyspunkter. Vi kan gratulere våre partifeller i Oslo, Bergen og i enkelte andre kommuner med gode resultater. Samtidig vil jeg takke tusener av partifeller over hele landet som har gjort en god jobb.

Utgangspunktet for dette landsstyremøtet er likevel at Arbeiderpartiet i mesteparten av landet har opplevd kraftig tilbakegang.

Det er ingen grunn til å legge skjul på at resultatet er dårligere enn ventet. Jeg mener resultatet også er dårligere enn fortjent. Men når vi ikke lykkes med å nå fram med vårt budskap, må vi gå i oss selv. Vi må sette søkelys på vår egen evne til å bringe fram både kunnskaper og holdninger.

Det alvorligste ved valgresultatet er risikoen for at det kan bidra til at landet ikke får den politikk og den styring landet nå trenger. Det er bare Arbeiderpartiet som har en samlende politikk for å gjenreise full sysselsetting og sikre gode nok samarbeidsvilkår med det øvrige Europa. To oppgaver som henger uløselig sammen. I disse sakene som er så avgjørende for nasjonen, opplever vi at de andre partiene trekker i hver sin retning, og det svake valget understreker at dette ikke er enestående for vårt land. Med unntak for Kristelig Folkeparti, har de andre partiene hamret løs på Regjeringen fra hver sin kant. Og dette har ikke bare skjedd under valgkampen da temperaturen gjerne blir litt høy og det er flere enn meg som er blitt litt i overkant engasjert. Gjennom måneder har vi vært vitne til en opposisjon som har følt seg fullstendig fristilt og helt fritatt for ansvar. Dersom valgresultatet får virke inn på vår egen evne og vilje til å bære fram en riktig politikk, kan konsekvensene bli ekstra alvorlige. Vi må mobilisere alle krefter for å unngå at det skjer.

Det vil nok være bred enighet om hvilke faktorer som har bidratt til tilbakegangen, mens det kan være tvil og ulike oppfatninger om hvilken vekt hver enkelt skal tillegges.

Jeg vil nevne fem hovedårsaker, som jeg tror er særlig viktige for å finne årsaken til vår tilbakegang.

*Vi har igjen måttet overta regjeringsansvaret i en svært vanskelig økonomisk situasjon, innenriks- som utenrikspolitsk.

*EF/EØS-saken har gjort at vi har mistet velgere, fordi andre

partier klarte å gjøre kommunevalgkampen til et spørsmål om ja eller nei til EF.

*Den høye arbeidsledigheten har rammet oss spesielt hardt, fordi vi sitter med regjeringsansvaret, selv om vi er i mindretall.

*Uroen omkring jordbruksoppgjøret og fiskeripolitikken er blitt forsterket på grunn av EF-saken.

* Den krevende fornyelsen av velferdssamfunnet kan ha skapt usikkerhet hos enkelte grupper.

I tillegg er det åpenbart også viktige lokale forhold som har påvirket resultatet. Ekstra godt lokalt partiarbeid og dyktige og populære kandidater har gitt gode resultater. Andre steder har indre strid, kommunesammenslåing og sterke motkandidater bidratt til større tilbakegang.

2 Regjeringsansvar i en uklar parlamentarisk situasjon

La meg komme nærmerere inn på regjeringsansvaret og den vanskelige parlamentariske situasjonen. Vi har en politisk tradisjon der mediene og andre partier gir Regjeringen ansvaret for det meste av det som går galt og ofte litt til. Og la meg skyte inn, vi kan vel også enkelte ganger opp gjennom årene selv ha bidratt til en slik oppfatning. Langt på vei kunne kanskje vårt demokrati leve med dette i en situasjon med klare politiske blokker og regjeringsalternativer. Verre blir det når ett parti alene må ta ansvaret, mens alle de andre Stortingspartiene velger å føle seg fullstendig fristilt.

Den politiske hukommelsen er dessverre urimelig kort. Det er ikke mer enn drøye ti måneder siden de borgerlige partiene kastet kortene, og regjeringen Syse gikk i full oppløsning for åpen scene. Det var IKKE Arbeiderpartiet som ba om å få overta. Derimot kom et av de tidligere Regjeringspartiene - Senterpartiet - og sa at vi måtte ta ansvaret for styringen

av landet. Selv om vi skjønnte at det ble opplevd som svært viktig for Senterpartiet å slippe ut av Høyre-samarbeidet, er det i dag lett å se at det like mye var kommunevalget og EF-kampen Senterpartiet tenkte på da det ba om å slippe ansvaret for å styre.

Vi tok først på oss Regjeringsoppdraget - og det har mange glemt - etter at det var på det rene at det ikke fantes noen andre alternativer. Dessuten stilte vi en rekke konkrete spørsmål til de andre partiene for å klarlegge hvordan opposisjonen ville forholde seg i viktige spørsmål. Ut fra svarene var det rimelig å tro at Regjeringen ville få et brukbart arbeidsgrunnlag både i den økonomiske politikken og i Europapolitikken. I Arbeiderpartiets organer og i Stortingsgruppa var det derfor full enighet om at vi måtte ta på oss regjeringsansvaret med de muligheter, men også de store byrder det ville føre med seg.

For Arbeiderpartiet er det ikke noe alternativ å flykte fra ansvar og innflytelse. Vi driver med politikk fordi vi vil oppnå fremgang for våre ideer og de grupper som er avhengige av oss. Men vi kan heller ikke ta på oss et større ansvar enn vi har reelle muligheter til å bære. Slik den politiske debatten har gått de siste månedene er det grunn til å spørre hvilke alternativer som finnes til vår Regjering. Er det noen av de partiene - som nå føler seg fristilt, som har vist til et annet alternativ? Eller føler de seg til de grader fristilt- nettopp fordi de tror det ikke er noe annet alternativ, slik at de er helt sikre og trygge på at de slipper å ta ansvar? Ikke bare på kort sikt, men helt fram til 1993. La meg da gjenta hva jeg har sagt ved et par tidligere anledninger de siste ukene. Det er ingen selvfølge at Arbeiderpartiet kan påta seg ansvar for å regjere fram til 1993. Ved et Stortingsvalg hadde også de andre partiene vært nødt til å forholde seg til et politisk program og et regjeringsalternativ. Men fordi dette var et lokalvalg, har kanskje folk i litt for stor grad helt kunnet se bort fra hvor

vanskelig den parlamentariske situasjonen er. Når vi da får rikspolitikken, for ikke å si utenrikspolitikken på dagsorden, uten at partiene trenger å svare for seg, som i Stortingsvalg, kommer vi virkelig inn i en paradoksal situasjon.

3. EUROPA-POLITIKKEN

Når vi skal analysere lokalvalget 1991, kommer vi ikke utenom at dette også har vært et EF/EØS-valg. I store deler av befolkningen er det usikkerhet og tvil om hvordan Norge skal ordne sitt framtidige forhold til Europa. Det er noe av bakgrunnen for at vi har lagt så stor vekt på at vi skulle få til en avtale om et økonomisk samarbeidsområde, en EØS-avtale, for å ivareta våre interesser når EF's indre marked trer i kraft fra 1.1. 1993. Det er også bakgrunnen for at vi har invitert alle partimedlemmer og andre interesserte til en bred debatt om alle sider ved Norges forhold til Europa i årene som kommer.

Jeg tror - og det viser også meningsmålingene - at et flertall av det norske folk ønsker at vi skal slutte oss til en EØS-avtale. Men mange av EØS-tilhengerne her hjemme ble skuffet da EF's forhandlere gikk fra det formannen i EF's ministerråd Jacques Poos, hadde sagt en måned tidligere etter det politiske gjennombruddet i Luxembourg. Når EF-formannen blant annet på norsk TV-forteller om politisk enighet, og hans egne forhandlere senere går fra dette, er det klart det svekker tilliten, både til EF generelt og til Regjeringens Europa-politikk spesielt. Men det ville ikke vært i norsk interesse å ta allverdens forbehold overfor den politiske avtalen som var oppnådd. Den var tross alt vårt viktigste kort i de vanskelige forhandlingene som skulle følge. EF-landenes handlemåte var blant de ytre begivenheter vi kunne gjøre lite med, men som uten tvil har virket sterkt inn på resultatet av lokalvalget i Norge.

Vårt utgangspunkt var at EØS- og EF-spørsmålet ikke var en sak for det norske lokalvalget. Men motstanderne lykkes i å sette

likhetstegn mellom EF og EØS, og Senterpartiet, SV og Høyre klarte å gjøre kommunevalgkampen til et spørsmål om ja eller nei til norsk medlemskap. Som et ja til EØS-parti mener jeg Høyre har et spesielt ansvar her, selv om jeg registrerer at Høyres nye leder langt fra er villig til å innrømme det. Men så er det en del andre som dels offentlig og dels hvisker i korridorene, bekrefter sannheten i det jeg her sa. Det er ikke mye hjelp vi har fått av henne i den vanskeligste saken for nasjonen. Det holder ikke i en bisetning helt på slutten av en lang Stortingsdebatt å forsikre at man støtter forhandlingene, når argumentene ellers er et sammenhengende angrep på Regjeringen og Arbeiderpartiet. Det er nokså naivt av Høyre den ene dagen å hamre løs på Regjeringens alminnelige autoritet også i EØS-saken, for så neste dag å være svært forundret over Nei-partienes framgang og bedyre at Høyre likevel støtter Regjeringens EØS-politikk. Politikk kan ikke drives på denne måten om man vil ha tillit og resultater i det lange løp.

Senterpartiet har tidligere vært motstander av å kjøre fram nasjonale saker i kommunevalget. Nå brukte partiet, godt sekundert av SV, hele sin valgkamp til å angripe den Europapolitikk som det står et bredt flertall bak både i folket og i Stortinget. Vi har i denne valgkampen sett en slags uhellig allianse mellom Høyre, Senterpartiet og SV, der de tre partiene har hatt et altoverskyggende mål felles: Å skade Regjeringen og Arbeiderpartiet mest mulig. Dette har man gjort uten hensyn til at det i den aktuelle situasjon faktisk er ensbetydende med å skade landets samlede interesser.

Likevel, det er vi som har initiativet i Europa-debatten, og det er vi som fortsatt kommer til å ha det. For to dager siden åpnet programdebatten "Norge i et nytt Europa". Vi kunne like gjerne kalt det "Sosialdemokratiet i et nytt Europa." Den store utfordringen vi står overfor, både som parti og som nasjon handler om demokrati og styring i en ny internasjonal virkelighet. Vi står ved en skillevei i vårt eget land, i

Norden og Europa. Dette er et spørsmål om hva slags samfunn vi vil ha, hva slags kurs vi velger for å vinne gjennomslag for våre verdier. Vår debatt handler om hvilke svar sosialdemokratiet skal gi på de utfordringer som folk møter i sin egen hverdag. Vi kan ikke rive den norske hverdagen løs fra omverdenen. Vi har alltid sett sammenhengen mellom nasjonal identitet og internasjonalt samarbeid.

Europarådslaget blir den kanskje viktigste politiske diskusjon i norsk arbeiderbevegelse siden den andre verdenskrig. Derfor må vi alle ta oppgaven alvorlig - og ingen bør falle for fristelsen til å hoppe bukk over viktige spørsmål. Samfunnet vil stå overfor løpende verdivalg på hele 1990-tallet. Det dreier seg om hvordan vi som et lite land skal greie å sikre en trygg fremtid for oss selv og kommende generasjoner. Dette er spørsmål om noe mye mer enn et ja eller nei til EF.

4. Den høye arbeidsledigheten

Det kan ikke være tvil om at den høye arbeidsledigheten har virket negativt inn for Arbeiderpartiet på flere måter. Opp gjennom Norges moderne historie har Arbeiderpartiets evne til å sikre full eller tilnærmet full sysselsetting, fremstått som partiets viktigste kjennemerke. Når vi ikke klarer å oppfylle målet om arbeid til alle - uansett hvilke årsaker det har - så skaper det tvil og usikkerhet både blant velgere, medlemmer og tillitsmenn. Ved dette valget har det trolig aller mest slått ut i hjemmesitting. Mens Senterpartiet tjente på at EF-saken virket mobiliserende, har vi tapt på at arbeidsledigheten virket demobiliserende.

Selv om både parti og regjering ikke lovet noen rask nedgang i ledigheten, må vi bare innrømme at utviklingen på arbeidsmarkedet ble enda dårligere enn vi fryktet, og dårligere en alle prognosemakere fortalt om. Vi har satt i verk alle de tiltak vi lovet - og mer enn det. Her er vi ved kjernen av det problem partiet står oppe i: Økonomien kan ikke styres så enkelt som før. Vi har fått en viss økning i offentlig sysselsetting og det er etter hvert mange som

arbeider på offentlige bygge- og anleggsprosjekter og i omsorgssektoren. Men samtidig er det en betydelig svikt i privat forbruk og i private investeringer i forhold til alle prognoser. Det har ført til lavere sysselsetting i privat næringsliv.

Det er alltid noe som kunne vært gjort annerledes og bedre. Men jeg vil advare mot å tro at vi i løpet av disse ti månedene kunne ført en annen og mer ekspansiv økonomisk politikk, og dermed fått et helt annet resultat. Vi har gjennomført alle de tiltakene som lå i vårt alternative budsjett, og vi har fulgt opp de fleste av forslagene som er kommet fra fagbevegelsen. Men vi må bare erkjenne at det har liten virkning å gi mer penger til nybygg gjennom Husbanken, når hele boligmarkedet er i fundamental ubalanse. Slike tiltak kan til og med forverre ubalansen og forlenge krisen i boligbyggingen totalt sett. Selv om vi hadde satt inn enda mer penger i offentlig sektor, hadde ikke den sterke svikten i privat etterspørsel vært vesentlig annerledes.

Dersom vi i Revidert Nasjonalbudsjett hadde satset på ren ekspansjon framfor å legge vesentlig vekt også på omfordeling, kunne vi fått en renteoppgang som ytterligere hadde svekket privat etterspørsel. Det er nå tendenser til at kravene om et mer ekspansivt budsjett og valgresultatet bidrar til et press oppover på renten. Den tid er definitivt forbi da vi bare kunne regulere oss ut av en slik situasjon. De håndgrepene virker ikke lenger.

Kanskje skulle vi ha anstrengt oss enda mer for å forklare hvor kompleks moderne økonomi er blitt. Kanskje skulle vi vært enda mer forsiktige med bruk av tall. Det er blandingen av det mismotet som høy ledighet alltid fører med seg og brustne forventninger som nå rammer oss med full tyngde. Hovedoppgaven blir å lage og gjennomføre en holdbar strategi som peker fram mot 1993. Vi kan ikke satse på offentlige tiltak alene eller bevilge oss til full sysselsetting. Vi må satse på vekst både

i privat og offentlig virksomhet.

5. Uroen i landbruks- og fiskeridistriktene

Tilbakegangen for Arbeiderpartiet ser ut til å være spesielt stor i en del jordbrukskommuner og fiskerikommuner. Det kan være grunn til å minne om at dette er områder der vi stod svært sterkt tidligere, slik at valgresultatene i disse områdene nå ikke skiller seg vesentlig ut fra resultatene i byene. Tidligere slet vi med tilbakegang i byene. Nå er denne til en viss grad stanset, i hvert fall i en del storbyer. Til gjengjeld har vi i år fått betydelig tilbakegang i distriktene.

Den sterke uroen omkring jordbruksoppgjøret kan ha bidratt til tilbakegangen i en del kommuner. Jordbruksoppgjøret tente bygdene, og satte spørsmålet sentrum- periferi på dagsordenen. Det er lett å påvise at den skremselspropagandaen vi ble møtt med, både er overdrevet og direkte feil. Det er det meget enkelt å vise. Vi må likevel konstatere at det var de som drev skremselspropaganda - og som forberedte den helt siden november i fjor - som nådde frem. Mens vi aldri klarte å få gjennomslag for at Arbeiderpartiet er den beste garantist for "levende bygder." Ikke minst det at våre motstandere så klart koplet jordbruksoppgjøret til EF-saken, bidro til den mobiliseringen mot Regjeringen vi så i en del jordbrukskommuner.

Landbrukspolitikken må revideres. Det vet alle. Det vet Bondelaget og det vet Senterpartiet. De vet utmerket godt at Norge ikke har noe annet valg enn å legge om jordbrukspolitikken. Det har vært vår intensjon at dette ikke må gå nevneverdig ut over jordbrukets viktige rolle for sysselsetting og bosetting i distriktene. Arbeiderpartiet skal fortsatt være den fremste garantist for et levende distriktsjordbruk, slik vi alltid har vært.

På samme måte har striden om omsettelige kvoter skadet oss i en del kystkommuner. Det har aldri vært på dagsorden. Det har

aldri vært på tale. Det har vært mer feilinformasjon nå enn noen gang tidligere. Det lyktes våre politiske motstandere å skape et feilaktig bilde av at Regjeringen ønsket å innføre fritt omsettelige kvoter, selv om sentrale tillitsvalgte for Regjering og parti sa at dette ikke var riktig. Nettopp fordi det er vårt mål, har vi måttet justere overføringene.

Valgresultatet i Nord-Norge og i andre distrikter, og diskusjonen om landbruks-, fiskeri- og distriktpolitiske saker reiser spørsmål om behovet for en særlig partimessig gjennomgang. I partiledelsen har vi diskutert behovet for et landbrukspolitisk utvalg for å bistå i arbeidet med den viktige meldingen basert på Alstadheim-utvalgets utredning. Det kan også være behov for en mer generell gjennomgang av de distriktpolitiske oppgavene i årene framover.

6. Fornyelsen av velferdssamfunnet og den sosialdemokratiske modellen.

Et av de argumenter vi har møtt i ettervalgdebatten går på at det er vanskelig å kjenne igjen Arbeiderpartiet. Det er et synspunkt vi må ta på alvor, dersom vi ikke godt nok får fram hvordan vi viderefører våre prinsipper og verdier og tar vare på de grupper som har spesielt behov for sosialdemokratiets støtte. Men dersom det er noen som har vansker med å kjenne igjen Arbeiderpartiet fra 50,- 60,- og 70,- tallet i valg av virkemidler når vi skal løse konkrete oppgaver på 90-tallet, - ja da må vi bare satse enda sterkere på informasjon, debatt, skolering og medansvar. Det går ikke an å fornye Arbeiderpartiet og Sosialdemokratiet uten at det blir forandret.

La meg ta et eksempel. Mange ønsket at Staten skulle ha overtatt Viking Askim og drevet dekkproduksjonen videre, selv etter at ingen av de selskaper som i dag driver med salg av bildekk på det europeiske marked ville være med. Slike løsninger vurderte vi noen ganger på 70-tallet, men den

statlige overtakelsen av Tandberg TV-fabrikk var omtrent det eneste eksempel på at vi faktisk gjorde det. Og særlig vellykket var det ikke, hverken for arbeidsplassene eller for statskassen. Likevel er det hos mange blitt en myte at en slik statlig overtakelse ville være den typiske, tradisjonelle sosialdemokratiske løsning. Den fremsynte og riktige sosialdemokratiske løsning er den som Ole Knapp har valgt. Et nært samarbeid med bedriften og de ansatte, og en betydelig statlig innsats for å skaffe nye og levedyktige arbeidsplasser til Askim.

For å trygge velferdsstaten er det helt avgjørende at vi kan skape sikre og varige arbeidsplasser i fremtiden.

Det er ikke mulig å løfte Norge ut av dagens problemer uten stø kurs og planmessig styring. Det finnes ingen lettvinde løsninger og det er ingen andre partier som bedre kan gjøre denne jobben for landet vårt.

7. Strategi for 1993:

Den lange valgkampen frem mot Stortingsvalget starter nå. Vi arbeider nå med tre hovedsatsingsområder som landsstyret har vedtatt for neste år; Arbeid, Miljø og Barn og Unge. Jeg ser ingenting i valgresultatet som tilsier en revisjon av dette.

Sentralstyrets undergrupper arbeider nærmere med hele dette feltet i nær kontakt med politisk ledelse i berørte departementer. Vår aller viktigste oppgave er å lage en holdbar toårs strategi - som uten nye tilbakeslag kan gi økt sysselsetting og lavere ledighet gjennom 1992 og inn i 1993. Det skal vi gjøre ved:

- å stimulere utviklingen av industri og annen næringsvirksomhet i alle deler av landet

- å bruke mulighetene i offentlig virksomhet til å løse viktige oppgaver og samtidig gi arbeid til

flere

- å øke kompetanse og ferdigheter hos unge og andre som søker arbeid.

Sigbjørn vil legge frem et sterkt budsjett 4. oktober, et budsjett med en klar Arbeiderparti-profil. Vi vil fortsatt kunne holde prisstigningen under fire prosent og ha et betydelig overskudd i utenriksøkonomien. Samtidig stimulerer vi til økt aktivitet gjennom de skattelettelser som er en del av den vedtatte skattereformen og gjennom økt offentlig virksomhet. Vi vil la kommunene få økte inntektsrammer. De statlige investeringer i veger, jernbaner og andre tiltak økes med 20%. Vi vil satse på statlige bygge- og vedlikeholdsarbeider for å stimulere bygge- og anleggsvirksomheten.

Vi vil føre en offensiv næringspolitikk, vi kommer med forslag om en sammenslåing av Distriktenes Utbyggingsfond, Industribanken, Industrifondet og Småbedriftsfondet. For å markere at det mer er et aktivt offentlig virkemiddel enn en tradisjonell bank, blir navnet Statens Nærings- og Distriktsutviklingsfond - SND forkortet. Vi vil sikre den sterke distriktsprofilen i våre virkemidler og fylkenes aktive rolle.

Vi vil støtte opp om lokale samarbeidsprosjekter mellom mindre bedrifter og organisasjonene i arbeidslivet. Miljø- og barnetiltak vil være sentrale i vår strategi for å få ned ledigheten. I 1992 vil vi få en vesentlig økt innsats for å løse avfallsproblemene og for ENØK-tiltak. Vi vil trappe barnehage-utbyggingen ytterligere opp slik at det kan tas i bruk 17.500 flere barnehageplasser i 1992. Vi vil fortsette den raske utbyggingen av skolefritidsordningen. Også i barnevernet fortsetter den store innsatsen, slik at barn som trenger hjelp ikke lenger må vente på tilbud.

Det aller viktigste enkeltelementet i vår strategi for å bekjempe ledigheten, er en vellykket avslutning av forhandlingene om en EØS-avtale og å sikre den nødvendige oppslutning i Stortinget. Det er ikke mulig å gjenreise full sysselsetting på trygg grunn dersom norske bedrifter skal leve i uvisshet og få dårligere arbeidsvilkår enn sine konkurrenter på de europeiske markedene. Vi er nødt til å ta ansvar for å si klart fra både til de andre partiene og til befolkningen på dette helt avgjørende punkt.

8. Avslutning

Partifeller,

Anne Enger Lahnstein og Erik Solheim har forsøkt å gjøre kommunevalget til et verdivalg. De har reist land og strand rundt og med bred penn hevdet at Arbeiderpartiet har sviktet de sosialdemokratiske verdier. Det er en meningsløs påstand. Arbeiderbevegelsen står for solidaritet og rettferdig fordeling. Men det er ikke bare å fordele godene, slik Erik Solheim sier. Godene må også skapes. Det er ikke så enkelt at det bare er å pøse ut milliarder, så løses alle problemer. Det kan bare partier i opposisjon gjøre, partier trygge for å slippe å bli stilt til ansvar. Arbeiderpartiet må føre en helhetlig politikk der vi kan sikre vekst og trygge arbeidsplassene også i årene som kommer. Vi kan ikke si ja til alle mulig krav i håp om å høste kortsiktig gevinst. Det er heller ikke mulig å ønske seg tilbake til gamle dagers reguleringssamfunn. De mekanismene som var brukbare i 70-åra, virker ikke i dag. Det er dette vi må legge til grunn, når vi sammen skal meisle ut en politikk for en nye tid. Vi trenger nye styringsverktøy, nasjonalt og internasjonalt, slik partidebatten om Norge i et nytt Europa så klart vil demonstrere. Det er ikke verdiene våre, men samfunnet rundt oss som har forandret seg. Det er dette vi tar konsekvensen av. Derfor må vi ha vilje til å forandre, vilje til å tenke nytt og femfor alt ha tro på at det nytter.